

ΑΧΕΡΙΤΟΥ

Γεωγραφικά στοιχεία και πρώτες Ιστορικές πληροφορίες

Η κατεχόμενη ως σήμερα από τους Τούρκους Αχερίτου, καταλήφθηκε το Σάββατο 31.8.1974. Περισσότερες πληροφορίες για τα γεγονότα εκείνης της περιόδου περιλαμβάνονται σε άλλες σελίδες αυτού του βιβλίου.

Η κατοχή του χωριού μας, είναι και ένας από τους βασικούς λόγους που μας ώθησαν να προβούμε στη συγγραφή και έκδοση του βιβλίου τούτου.

Η Αχερίτου ή Ασιερίτου για όλους εμάς που τη ζήσαμε και την αγαπήσαμε ως τόπο, πατρίδα, γη και χώμα μας, βρίσκεται λιγότερο από δέκα χιλιόμετρα στα δυτικά της Αμμοχώστου και δίπλα ακριβώς από τις Βρετανικές Βάσεις του Αγίου Νικολάου ή «τέσσερα μίλι» όπως ο κόσμος μας τις αποκαλεί.

Γεωγραφικά είναι κτισμένη εκεί που τελειώνει το διαμέρισμα των Κοκκινοχωριών και αρχίζει η μεγάλη πεδιάδα της Μεσαορίας. Αυτός είναι και ο λόγος που το έδαφός της παρουσιάζει μια ποικιλία πετρωμάτων, διαφόρων γεωλογικών περιόδων - της Πλειόκαινης πριν 7 ως 2 εκατ. χρόνια περίπου, στα ανατολικά του χωριού, της Πλειστόκαινης περιόδου μεταξύ 1.7 εκατομμυρίων ως 10.000 χρόνων και της Ολόκαινης δηλαδή της τελευταίας γεωλογικής περιόδου της ιστορίας της γης, πριν 10.000 χρόνια ως σήμερα.

Πάνω σ' αυτές τις αποθέσεις και σε ένα υψόμετρο 25 περίπου μέτρων πάνω από τη θάλασσα, αναπτύχθηκαν προσχωσιγενή εδάφη, κυρίως από τους ποταμούς και τα ρυάκια, ασβεστόλιθοι όπως στην περιοχή «Άσπρη», αμμόλιθοι (χαβάρες) και άμμος, άργιλος και Τέρα ρόζα - κοκκινόχρωμα πλούσιο σε σίδηρο. Μεγάλο μέρος αυτών των εδαφών είναι αλμυρά γιατί η στάθμη των υδάτων είναι ψηλή.

Στην ευρύτερη περιφέρεια της Αχερίτου βρίσκονται στα Ανατολικά η Αμμόχωστος, τα Στροβίλια και η Αγγλική Στρατιωτική Βάση του Αγίου Νικολάου, νοτιότερα ο Συνοικισμός τη Αγίου Γεωργίου όπου μετοίκησε η πλειοψηφία των Αχεριωτών, οι Βρυσούλες, το Φρέναρος, η Δερύνεια και το Αυγόρου και προχωρώντας προς τα δυτικά η Καλοψίδα, η Μακράσυκα και η Άχνα, ενώ στα Βόρεια βρίσκονται η Γαϊδουρά, οι Στύλλοι, η Έγκωμη και η Αρχαία Σαλαμίνα.

Ως τώρα δεν βρέθηκαν στοιχεία που να δείχνουν ότι η Ασιερίτου υπήρξε μεγάλο χωριό όπως π.χ. η γειτονική Τραπέζα. Δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο των φέουδων των Λουζινιανών ή των Βενετών, αλλά εμφανίζεται ως μεσαιωνικός οικισμός και μάλιστα με την ονομασία Achiorito σε παλαιούς Βενετικούς χάρτες.

Για τη σημερινή ονομασία του χωριού δεν υπάρχει επίσης καμιά συγκεκριμένη πειστική εκδοχή, που να τεκμηριώνεται κατά κάποιο τρόπο. Παραθέτω όσες ειπώθηκαν κατά καιρούς, άνκαι μερικές θεωρούνται αβάσιμες ή στερούνται τουλάχιστον σοβαρότητας.

α). Ο Νέαρχος Κληρίδης στο βιβλίο του «Χωριά και Πολιτείες της Κύπρου» γράφει

πως έχει σχέση με τη Φοινικική ονομασία της Αφροδίτης "Ashera". Ακόμα και το τούρκικο όνομα του χωριού Κουβερτζινλίκ σημαίνει τόπος που εκτρέφονται πολλά περιστέρια, που ήταν τα ιερά πουλιά της Θεάς.

Οι Τούρκοι κράτησαν αυτό το όνομα και σήμερα.

Προέρχεται από το όνομα κάποιου φεουδάρχη με το όνομα Άχερ ή από κάποια γυναίκα χωρίς χέρια.

Κανένας όμως δεν ισχυρίστηκε ποτέ ότι στην πιο λογική ίσως περίπτωση μπορεί να ονομάστηκε έτσι από την «Αχερουσία Λίμνη» της Ελληνικής Μυθολογίας, αφού το χωριό, όλο το Χειμώνα περιβαλλόταν από έλη και λίμνες και η πρόσβαση ήταν δύσκολη σχεδόν από όλες τις πλευρές. Και το όνομα Αχερουσία δόθηκε σε διάφορες λίμνες ή ελώδεις περιοχές που κατά την αρχαία Ελληνική Μυθολογία οδηγούσαν στον Άδη, όπως και ο ποταμός της Ηπείρου Αχέροντας.

Ανκαι πιστεύω πως είναι απίθανο να υπάρχει οποιαδήποτε σχέση, απλά αναφέρω ότι και στην Ισπανία υπάρχει λίμνη με το όνομα Acherito στην κοιλάδα "echo" της επαρχίας "HVESCA". Στους Βενετικούς χάρτες του Abraham Ortelius το 1574 και 1600 αναγράφεται ως ACHIORITO. Το ίδιο και στο χάρτη του W. ZANZOOM 1647. Ο ΜΑΤΤΗΑΕΥΣ ΜΕΡΙΑΝ το 1649 την γράφει ACHIERITO καθώς και ο ΟΛΦΕΡΤ ΝΑΠΕΡ ως ACHIORITO.

Λογική επίσης κατά τη γνώμη μας φαίνεται και η περίπτωση να ονομάστηκε έτσι από τη μεγάλη παραγωγή άχυρου (Λαϊκό άχερο, αρχ. ετυμ. άκυρον - άσιερον στην Κυπριακή - αφού το χωριό ήταν πάντα γεωργοκτηνοτροφικό. Ακόμα και στο πρώτο σχολικό Μητρώο του 1904 αναγράφεται η Αχυρίτου, ως τόπος γεννήσεως των μαθητών.

Ο δρ. Γ. Κναής στο βιβλίο του για τη γειτονική Δερύνεια, αναφέρει ότι η Ασιερίτου λεγόταν και "Sermilu", αλλά δεν παραθέτει την πηγή της πληροφόρησής του, όπως και όλοι οι άλλοι στις προηγούμενες περιπτώσεις.

Σε κάποιο μελλοντικό στάδιο ίσως αποκαλυφθούν στοιχεία, που να αιτιολογούν την ονομασία της.

Η Αχερίτου υπήρξε στα χρόνια της Φραγκοκρατίας, αλλά δεν αναφέρεται από τους χρονογράφους, μεταξύ των άλλων μεγάλων οικισμών -Τράπεζας, Σίγουρης και Καλοψίδας, που λεηλατήθηκαν και καταστράφηκαν από τους Μαμελούκους το έτος 1426 μ. Χ. Ίσως γιατί επρόκειτο για μικρότερο οικισμό, φράγκικου φέουδου, στο οποίο κατοικούσαν οι δουλοπάροικοι, που καλλιεργούσαν τα κτήματα του Φεουδάρχη.

Η Αχερίτου δεν μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση από τις επιδρομές. Οι Μαμελούκοι (Σαρακηνοί) ήταν στρατιωτικές δυνάμεις από δούλους, βάρβαρους και άξεστους, που έλεγχαν διάφορα μουσουλμανικά κράτη κατά τον Μεσαίωνα και εγκατάστησαν δική τους δυναστεία στην Αίγυπτο 125-1517 μ. Χ.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας η Αχερίτου, που ήταν άλλοτε φράγκικο ή βενετικό φέουδο, μετατράπηκε σε τσιφλίκι, με τσιφλικά Τούρκο Αγά, όπως έγινε σε όλες τις περιοχές της Κύπρου. Κυριάρχησε το τούρκικο στοιχείο και οι κάτοικοι του χωριού,

όλοι έλληνες, όπως και οι μετανάστες από τα γειτονικά χωριά που καταστράφηκαν, δούλευαν ως εργάτες, σκλάβοι στους αγάδες του τσιφλικιού. Κατά το έτος 1825 στον κατάλογο του Κεφαλικού Φόρου είναι καταγεγραμμένοι 33 φορολογούμενοι και το ποσό που πλήρωνε ο καθένας.

Πιο κάτω παρατίθεται κατάλογος των κατοίκων του χωριού Αχερίτου, που πλήρωσαν κεφαλικό φόρο το 1825. Τα ονόματα είναι δυσανάγνωστα. Ο φόρος ήταν ετήσιος και πληρωνόταν σε γρόσια προφανώς ανάλογα με την οικονομική κατάσταση κάθε φορολογουμένου.

Ο ίδιος πιο πάνω κατάλογος αλλά σε ευανάγνωστη μορφή (Τα ποσά είναι σελίνια και γρόσια):

Χριστόφορος Χριστοδούλου	95.20 γρ.	Χαραλάμπος Χ" Παρασκευά	57.20 γρ.
Σάββας	63.20 "	Θεοκλής Χριστ. Βραχίμης	89.20 "
Γαβριήλ Γιάννης	65.20 "	Μιχαήλ Λοΐζου	40.20 "
Μιχαήλ Χριστοδούλου	60.20 "	Ανδρέας Τσοουλή	45.20 "
Χριστόδουλος Καραπίπτα	55.20 "	Γιώργος Χριστοδούλου	51.20 "
Χριστοφή	45.20 "	Ζαχαρίας Αντωνίου	35.20 "
Χριστοφής Σολωμού	38.20 "	Φυλακτής Μιχαήλ	49.20 "
Λάζος Γιωρκή	61.20 "	Αντώνης Σάββα	51.20 "

(Φωτοτυπία αυτούσιου καταλόγου ονομάτων φορολογουμένων απόμων του 1825).

1. Χριστόφης Χριστοδούλου	95.20 γρ.	9. Χαράλαμπος Χ" Παρασκευά	57.20 γρ.
2. Σάββας	63.20 "	10. Θεοκλής Χριστ. Βραχίμης	89.20 "
3. Γαβριήλ Γιάννης	65.20 "	11. Μιχαήλ Λοΐζου	40.20 "
4. Μιχαήλ Χριστοδούλου	60.20 "	12. Ανδρέας Τσοουλή	45.20 "
5. Χριστόδουλος Καραπίπτα	55.20 "	13. Γιώργος Χριστοδούλου	51.20 "
6. Χριστοφή	45.20 "	14. Ζαχαρίας Αντωνίου	35.20 "
7. Χριστοφής Σολωμού	38.20 "	15. Φυλακτής Μιχαήλ	49.20 "
8. Λάζος Γιωρκή	61.20 "	16. Αντώνης Σάββα	51.20 "

17. Νικόλας Γιωρκή	56.20γρ	26. Μιχαήλ Χριστοφή	45.20γρ
18. Παπασάββας Αντώνη	46.20''	27. Γιάννης Γαβριήλ	45.20''
19. Χριστόδουλος Χριστοφή	45.20''	28. Ελευθέριος Φιλίππου	40.20''
21. Ηλίας Ψίλιος	33.20''	29. Νικόλας & Μάρθα Νικολή	35.20''
22. Πιερής Χρυσάνθου	41.20''	30. Πιερής Χ'' Παρασκευά	89.20''
23. Γιακουμής (;) Γιάτς	50.20''	31. Κουλαπής Αντωνή (;)	65.20''
24. Παναγής Μιχαήλ	45.20''	32. Μιχαήλ Φυλακτού (;)	77.20''
25. Αντώνης Χριστοδούλου	43.20''		

Η Τράπεζα διαλύθηκε οριστικά το έτος 1707 και οι κάτοικοί της πήγαν στην Αχερίτου, παίρνοντας μαζί τους και τις εικόνες του ναού τους, που μερικές διασώθηκαν ως σήμερα.

Από το έτος 1758 φαίνεται ότι το Τούρκικο στοιχείο άρχισε να υποχωρεί στην Ασιερίτου και σταδιακά το Τσιφλίκι των αγάδων πέρασε σε ελληνικά χέρια.

Ο Τζιοβάννι Μαρίτι, Ιταλός ιερωμένος (Αββάς) και συγγραφέας από τη Φλωρεντία (1736-1806), σ' αυτά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας έζησε για επτά χρόνια στην Κύπρο (1760-1767) και εργάστηκε ως αξιωματούχος στο Προξενείο. Ως διπλωμάτης είχε αρκετή ελευθερία διακίνησης και γύρισε όλο το νησί. Έμεινε μερικές μέρες στην Αχερίτου και στο βιβλίο του "Viaggio per l' isola di Cipro" - Ταξίδι στο νησί της Κύπρου, και όπως δημοσιεύεται στο βιβλίο του Άντρου Παυλίδη «Η Κύπρος ανά τους αιώνες» Τόμος 2, Κεφάλαιο Δέκατο Τέταρτο, Σελ. 863, για την επίσκεψή του στο χωριό μας αναφέρει:

«Αναχώρηση από την περιοχή της Σαλαμίνας και επιστροφή στην Λάρνακα

Αναχωρώντας από το μοναστήρι του Αγίου Βαρνάβα και διασχίζοντας την πεδιάδα της Μεσαριάς με κατεύθυνση προς τα δυτικά, φθάνεις σε ένα χωριό που ονομάζεται Αηγονίη (Έγκωμη) όπου υπάρχουν μεγάλες πέτρες οι οποίες εχρησιμοποιούνται - όταν ολόκληρη η πεδιάδα εκαλλιεργείται - για να δέχονται τα θερίσματα.

Πιο πέρα, προς τα δυτικά, υπάρχει το μεγάλο χωριό Τράπεζα (Trapezi). Τα (υπάρχοντα) ερείπια καθορίζουν την τοποθεσία μιας μεγάλης πόλης και ο Έλληνας με τον οποίο συνταξίδευα με βεβαίωσε ότι μία πόλη υφίστατο κάποτε εκεί. Αλλά η ιστορία του νησιού κατά τον 16ο αιώνα αναφέρει εκεί ένα χωριό και δεν κάνει οποιαδήποτε αναφορά για κάποια προγενέστερη πόλη. Υπάρχουν (στο χωριό Τράπεζα) δύο εκκλησίες, η μία μερικώς διακοσμημένη με διάφορα είδη μαρμάρων και με ένα προπύλαιον υποστηριζόμενο από μερικές μαρμαρίνες κολώνες. Δεν υπάρχουν παρά μόνο ελάχιστοι κάτοικοι και το χωριό φαίνεται να είναι απλώς και μόνον ένα καταφύγιο για τους βοσκούς και τα κοπάδια τους που βόσκουν στις γύρω πεδινές περιοχές.

Στρεφόμενος κατόπιν προς τα νότια, φθάνεις σε ένα ύψωμα και στο χωριό Αχερί-

του (Acerito) που είναι πυκνοκατοικημένο και έχει καλές καλλιέργειες. Αποτελεί ιδιοκτησία, δια Βερατίου, του κυρίου Ανδρονίκου Καρύδη (Andronico Caridis), επιτίμου δραγομάνου της αυτής μεγαλειότητος της αποστολικής βασίλισσας της Ουγγαρίας. Κοντά στην κατοικία του υπάρχει ένα μικρό παρεκκλήσι αφιερωμένο στην αγία Μαρίνα, πρόχειρης ελληνικής κατασκευής αλλά κοσμημένο με ωραίες παλαιές εικόνες αγίων που εκείνος (ο Καρύδης) μετέφερε από διάφορα σπίτια της Αμμοχώστου, στην τιμή των πλαισίων μέσα στα οποία είναι ζωγραφισμένες. Παρέμεινα λίγες ημέρες στην Αχερίτου κατά την διάρκεια των οποίων είδα με μεγάλη οδύνη την τεράστια καταστροφή που προκαλείται από τις ακρίδες, ακριβώς την εποχή που τα σπαρτά είναι νέα ακόμη και ο καρπός τους στα στάχια. Θα χρησιμοποιήσω την περιγραφή που δίνει ο Μπενετέττο Μπορτόνε στο τρίτο βιβλίο του "Isolario" του (99) αφού ομιλεί για τα πλεονεκτήματα τα οποία απολαμβάνει το νησί, προχωρεί σε περιγραφή της καταστροφής που προκαλούν οι ακρίδες: «Αλλά μεταξύ των τόσων καλών πραγμάτων που μπορούν να υπάρξουν, τίποτα στον κόσμο δεν υπάρχει χωρίς και (την ύπαρξη) της δυστυχίας. Η μοίρα του νησιού έχει αυτό το μειονέκτημα που αναμειγνύεται με τις ευλογίες, ως βαρειά κατάρα την οποία οι άνθρωποι δεν μπορούν εύκολα να αντιμετωπίσουν δηλαδή τον απίθανο πολλαπλασιασμό των ακρίδων που παρουσιάζονται μόλις βλαστήσουν τα σπαρτά. Αυτές (οι ακρίδες) καθώς διακινούνται από το ένα μέρος στο άλλο, σε πολύ μεγάλους αριθμούς, έτσι που ομοιάζουν με πυκνό σύννεφο το οποίο κρύβει τον ήλιο, όπου παρουσιαστούν κατατρώγουν όχι μόνο τα σπαρτά και το χορτάρι αλλά ακόμη και τις ρίζες κάτω από το έδαφος. Έτσι, ώστε θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ότι πέρασε η φωτιά και τα ρήμαξε όλα. [Οι κάτοικοι] επιστρατεύουν όλη τους την εργατικότητα για να καταστρέψουν αυτά τα έντομα, μέχρι που ψάχνουν και στη γη για να βρουν τα αυγά τους και να τα καταστρέψουν. Και πράγματι βρίσκουν, μερικές μάλιστα χρονιές και μέχρι τριάντα χιλιάδες bushels από αυτά (τα αυγά). Εκτός τούτου, χρησιμοποιούν επίσης ακόμη και μια παράξενη θεραπεία: στέλνουν στην Συρία και φέρνουν ένα ειδικό νερό με το οποίο ραντίζουν το έδαφος και όπου το έδαφος είναι βρεγμένο, τα αυγά (των ακρίδων) σπάζουν και έτσι δεν γεννιούνται από αυτά (άλλα) έντομα».

Τα πράγματα, ωστόσο, είναι πολύ διαφορετικά τώρα. Τότε οι χωρικοί κατέβαλλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για να εξοντώσουν αυτήν την μάστιγα τώρα τους απαγορεύεται να ερευνούν για τα αυγά (των ακρίδων) παρά το ότι σ' αυτό το στάδιο οι ακρίδες είναι πολύ εύκολο να καταστραφούν. Είναι οι Τούρκοι που επιβάλλουν την απαγόρευση, διότι θεωρούν ότι είναι κεφαλαιώδες αμάρτημα να δρας ενάντια στην θεϊκή δικαιοσύνη και οι Έλληνες αφήνουν αυτά τα δημιουργήματα (τις ακρίδες) να υπάρχουν, από φόβο για κάποια άλλη αρρωστημένη μεταχείρισή τους (από τους Τούρκους). Η βασικότερη περιοχή στην οποία διαβιούν (οι ακρίδες) είναι η πεδιάδα της Μεσαριάς, και όταν εμφανίζονται, ένας μπορεί μόνο να ελπίζει για έναν ισχυρό απόγειον άνεμο ο οποίος μεταφέρει μακριά τεράστιους αριθμούς ακρίδων που πνίγονται στη θάλασσα. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται από

αυτόν «*ως τιμιότατον άρχοντα κύριον κύρ Χατζή Ανδρόνικον Καρύδη*», καθώς και ο καθηγητής Ιων. Συκουτρής «*ως δωρητήν Λάρνακος και επιφανή πολίτην αυτής*». Μνημονεύεται υπό του Εφραίμ του Αθηναίου, του μετέπειτα Πατριάρχου Ιεροσολύμων, εις τον πρόλογον του Λαυσαϊκού, ο οποίος εγράφη το 1756 «*ως προθύμως αλλ' αζημίως συνεργήσας εις την εκτύπωσιν του Λαυσαϊκού*».

Ουσιαστικά αυτός υπήρξε ο ιδρυτής της Ασιερίτου και όμως όλοι εμείς και οι πρόγονοί μας, φανήκαμε πολύ αχάριστοι, γιατί ποτέ δεν τον μνημονεύσαμε ούτε τον τιμήσαμε με οποιοδήποτε τρόπο. Ελπίζω οι μεταγενέστεροι, που θα ξανακατοικήσουν στην Ασιερίτου, αν λάχει να διαβάσουν αυτές τις γραμμές, ας επανορθώσουν, στήνοντας προτομή ή στήλη εκεί που σήμερα η απερισκεψία μας φιλοξενεί την προτομή του Ατατούρκ ή στην αυλή της Αγίας Μαρίας, που πρώτος αυτός έφτιαξε.

Τον Ανδρόνικο Καρύδη αντικατέστησε αργότερα η γνωστή ως σήμερα οικογένεια των Μαντοβάνηδων από τη Λάρνακα.

Σύμφωνα με το Ν. Κληρίδη (σελ. 50) «Οι Μαντοβάνηδες είχαν μετατρέψει την έπαυλή τους αυτή στην Ασιερίτου σε άσυλο, στο οποίο μπορούσαν να καταφεύγουν οι κατατρεγμένοι από τους Τούρκους Κύπριοι. Δεν είχε κανένας το δικαίωμα να μπει στο κτήμα αυτό και να συλλάβει οποιονδήποτε καταζητούμενο. Έτσι γλίτωσαν τη ζωή τους πολλοί κατατρεγμένοι από τους Τούρκους Κύπριοι, (με τελικό αποτέλεσμα τον αφάνταστο πλουτισμό της οικογένειας των Μαντοβάνηδων, γιατί ο καθένας που ζητούσε άσυλο στην έπαυλή τους, πλήρωνε ακριβά την ασυλία του, παραχωρώντας στους ιδιοκτήτες το κοπάδι του ή τα κτήματά του, ή τα ζώα του ή τα χρήματά του, ό,τι είχε και δεν είχε, για να σώσει τη ζωή του. Οι χωρικοί παραδίδουν πως τελευταία - δεν μπορούν να ξέρουν χρονολογίες - η έπαυλη μοιράστηκε σε κομμάτια και πουλήθηκε από τους ιδιοκτήτες κι έτσι πέρασε στα χέρια των εργατών που δούλευαν εκεί, και στα χέρια των άλλων κατοίκων της Ασιερίτου.»